

Moć promene - Moć prevencije

Fenomen ★

Fenomen

Koncept i rezultati projekta "Moć promene i moć prevencije rodno zasnovanog nasilja u Srbiji"
Fenomena, 2022.

UVOD

**Da li je dom najnebezbednije mesto
za žene i devojke?**

Rasprostranjenost nasilja nad ženama i devojka u svetu i Srbiji

Za početak, volela bih da svaka čitateljka zamisli sebe, samo jednu svoju prijateljicu i još jednu koleginicu – možda ste se susrele i zastale u razgovoru na ulici ili sedite zajedno za stolom na nekom događaju. Velike su šanse da jedna od vas tri živi u situaciji nasilja, a da ostale dve ne znaju za to. Njena bezbednost je ugrožena, gotovo na dnevnom nivou. Zbog toga, njeno zdravlje je loše, nije u mogućnosti da realizuje svoje planove i stremljenja, često je neraspložena. Ukoliko još malo obratite pažnju, primetićete da se možda prejeda ili izglednijuje i da ima osećaj zgroženosti nad svojim telom, da često izbegava porodicu i prijatelje ili odsustvuje sa posla. Ona uzdiše često, a ako uspete da razgovarate sa njom iskreno, reći će vam da se oseća potišteno, teskobno i da često plače. Velika je verovatnoća da vam neće reći da trpi nasilje i da se plaši, da se ne seća trenutaka sreće i da se oseća poniženom i bezvrednom.¹

Svetska zdravstvena organizacija (WHO) i UN WOMEN – Agencija Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena, na globalnom nivou već dugo prikupljaju podatke o nasilju nad ženama. Bilo kod kuće, na ulici ili tokom rata, nasilje nad ženama i devojčicama je kršenje ljudskih prava koje se dešava u javnim i privatnim prostorima i ima pandemijske razmere. Nasilje u intimnim partnerskim odnosima ili porodično nasilje, kako ga definiše zakon Republike Srbije,² najčešći je oblik muškog nasilja nad ženama i uključuje fizičke, seksualne ili psihološke povrede i traume nanete od strane trenutnog ili bivšeg partnera, odnosno muža.³ U svetu, skoro svaka treća žena iznad 15 godina starosti doživela je fizičko ili seksualno nasilje.⁴ To je 800 miliona žena na svetu.

Slične su brojke i u Evropi. Samo malo ispod globalnog proseka, u Evropi svaka peta žena koja je imala partnera i/ili muža preživela je fizičko i/ili seksualno nasilje. U pitanju je 40 miliona žena u Evropi. „Nasilje nad ženama je globalna kriza javnog zdravlja pandemijskih razmera. Nasilje ima ozbiljne društvene i ekonomske posledice po zemlje i društva.⁵

Najnoviji podaci za Srbiju pokazuju da je gotovo pola miliona žena (iznad 15 godina) u našoj zemlji doživelo fizičko i/ili seksualno nasilje od strane partnera/mladića ili muža. Od toga, 250.000 žena je doživelo tešku fizičku povredu i fizičke

posledice nasilja. Svaka druga žena doživljava psihološko nasilje u porodici, koje je u Srbiji i najzastupljenije – kontrolisanje ponašanja, psihološko zlostavljanje, uključujući i ucenu u vezi sa decom ili zlostavljanje dece kao vid nasilja nad ženom. Čak 11% žena u Srbiji su žrtve proganjanja koje je od skoro kao krivično delo uvedeno u Krivični zakonik Republike Srbije.⁶ Od poslednjeg Fenomeninog izveštaja „Moć promene“ i podataka koji su prikupljeni o femicidu za 2019. godinu, 70 žena je ubijeno u porodici u našoj zemlji. Nažalost, i dalje skoro svaka treća osoba smatra da je nasilje u porodici privatna stvar i da je potrebno da se reši unutar porodice, dok mnoge žene nisu dovoljno informisane šta je potrebno uraditi kada dožive nasilje.

Setite se priče sa početka – vas, vaše prijateljice i kolegice. Ako vam ipak kaže da nešto nije u redu, da je nesrećna, da se plaši za svoju bezbednost i život – dozvolite joj da priču ispriča do kraja, recite joj da nasilje doživljava preveliki broj žena i devojaka, ne osuđujte je, podstaknite je da se podseti stvari koje voli, da postoji način na koji može planirati izlazak iz nasilne veze ili braka i da je važno da prijavi nasilje čim bude spremna. U Srbiji postoji 30 organizacija koje pružaju individualnu podršku ženama i devojka koje su preživele muško nasilje i dostupne su za vaš poziv, bez obzira da li ste osoba koja preživljava nasilja ili znate nekoga koga biste želeli da podržite, a ne znate tačno kako.⁷

¹ Moć promene – Kako osnovati i voditi grupe podrške i samopomoći za žene koje su preživele nasilje u porodici, Fenomena 2008. – Ciklus stida i krivice, dostupno putem: <https://www.fenomena.org/s/PRIRUCNIK-MOC-PROMENE.pdf>

² Zakon o sprečavanju nasilja u porodici Republike Srbije, dostupno putem: <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/za-koni/2016/2675-16.pdf>

³ UN Women, 2022. – Violence Against Women, dostupno putem: <https://interactive.unwomen.org/multimedia/infographic/violenceagainstwomen/en/index.html#intimate>

⁴ WHO Global Factsheet, 2021. – Nasilje nad ženama – procena rasprostranjenosti 2018. godine, dostupno putem: <https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/1349966/retrieve>

⁵ WHO European Region Factsheet, 2021. – Nasilje nad ženama – procena rasprostranjenosti 2018. godine, dostupno putem: <https://www.who.int/publications-detail-redirect/WHO-SRH-21.9>

Od promene stavova do zaustavljanja nasilja – nastavak kampanje „Moć promene – moć prevencije“

Nasilje muškaraca prema ženama ukorenjeno je u opresivnim rodnim idejama i predstavama o porodici – postoji pritisak da svako igra određene, jasno odvojene uloge, binarne – muške ili ženske, čak i kada se ljudi ne snalaze u zadatim ulogama, čak i po cenu nasilja, čak i po cenu samog života. U ovim ukorenjenim očekivanim ulogama jasna je hijerarhija u kojoj previše često dolazi do zloupotrebe moći (nadređenih nad podređenima). Zbog toga što ovakve ideje, prakse i obrasci ponašanja predstavljaju kulturološke i društvene norme, sama promena zakona nije dovoljna za rešavanje problema. Na osnovu rezultata kampanje „Moć promene“ iz 2019. godine, Udruženje Fenomena je od 2020. do 2022. godine nastavilo kampanju pod nazivom „Moć promene – moć prevencije“ kroz koju smo se bavile dekonstrukcijom društvenih i kulturnih normi koje dovode do nasilja, sa ciljem većeg prijavljivanja nasilja i promene u praksama i stavovima onih aktera koji doprinose društvenim promenama – mladih, medija i nevladinih organizacija.

Ilustrativni su stavovi koje imaju ljudi u Srbiji o ravnopravnosti žena i muškaraca i nasilju nad ženama, koji su prikupljeni tokom istraživanja SeCons-a⁸, Images Srbija⁹ i OEBS-a¹⁰:

32% muških ispitanika smatra da dobra žena sluša svog muža čak i ako se ne slaže sa njim.

Samo 67,5% ispitanika/ca veruje da će osoba biti kažnjena zbog prisiljavanja svog partnera/partnerke ili muža/žene na seks.

Čak 16 % muških ispitanika smatra da neke žene vole da ih tuku.

69% devojaka i 64% mladića se slaže sa rečenicom „Devojka koja oblači prekratke suknje i majice, lično je kriva za napad“.

18,8% muškaraca se slaže sa tvrdnjom da „postoje situacije u kojima žena zaslužuje da bude prebijena“.

Važne međunarodne i evropske konvencije, CEDAW i Istanbulska konvencija (IK), prepoznaju kulturne i socioekonomske faktore koji utiču na rodne odnose i položaj žena u društvu. Između ostalog, CEDAW je proširio koncept ljudskih prava i dao „formalno priznanje uticaju kulture i tradicije na ograničavanje ženskog uživanja njihovih osnovnih prava.“ Dalje, jasno je stavljeno do znanja da je neophodna promena društvenih i kulturnih obrazaca da bi pozitivne promene stupile na snagu jer stereotipi, neki običaji i norme „dovode do mnoštva pravnih, političkih i ekonomskih ograničenja za napredak žena“. IK sledi istu koncepciju i apeluje na potpisnice, među kojima je i Republika Srbija, da „preduzmu neophodne mere za promovisanje promena u društvenim i kulturnim obrascima ponašanja žena i muškaraca u cilju iskorenjivanja predrasuda, običaja, tradicije i svih drugih praksi koje su zasnovane na ideji o inferiornosti žena ili na stereotipnim ulogama žena i muškaraca“.

Svetska zdravstvena organizacija i druge važne organizacije, uključujući feminističke, tvrde da nasilje nije neizbežno i da se može sprečiti. Nažalost, u Srbiji ima vrlo malo preventivnih programa za mlade ili kampanja usmerenih na promene u stavovima i ponašanju. Od kraja 2019. do kraja 2022. godine, Fenomena je sa partnerima realizovala kampanju „Moć promene – moć prevencije“ koristeći već dokazane, ali i inovativne metode menjanja obrazaca ponašanja:

- „Moć promene“ - The Power to Change (TPC) - program za rad u grupama samopomoći i podrške koji je razvijen na evropskom nivou, a u Srbiji sprovodi Udruženje Fenomena;
- „StepUp!“ etabliranu kampanju WAVE evropske mreže protiv nasilja;
- „Živu biblioteku“ koju promovise Savet Evrope i Poverenik za ravnopravnost u Republici Srbiji;
- „Program M“ koji radi na prevenciji rodno zasnovanog nasilja kroz rad sa mladićima Centra E8.

Zbog višestrukih efekata i razloga održivosti, različiti društveni akteri bili su direktno uključeni – mediji, a posebno tabloidi, mladi – i devojke i mladići, obrazovne institucije (škole, biblioteke), nevladine organizacije – iz osam gradova sa proporcionalnom geografskom pokrivenošću: Aleksinac, Beograd, Čajetina, Kraljevo, Novi Sad, Sombor,

Zaječar i Tutin. Opšta javnost je bila sekundarna ciljna grupa kampanje. Partneri projekta su doprineli svojim specifičnim znanjima, iskustvom i kredibilitetom, na čemu im se i ovim putem zahvaljujemo – Ženski centar Užice, organizacija „Imam ideju“ i Centar E8.

U nastavku publikacije možete čitati o aktivnostima i rezultatima svih navedenih segmenata projekta.

Na kraju, ali ne kao manje važno, želimo da se zahvalimo agencijama Ujedinjenih nacija i Evropske unije koje su podržale realizaciju projekta „Moć promene – moć prevencije“ – UNTF Fondu Ujedinjenih nacija za zaustavljanje nasilja nad ženama sa sedištem u Njujorku koji je finansirao naš program od 2019. do 2022. godine, Evropskoj komisiji i Agenciji Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u Srbiji koje su kofinansirale aktivnosti sa medijima i Ambasadi Kanade koja je kofinansirala preventivni program radionica sa devojka u Kraljevu. Zbog važnosti teme i još mnogo rada koji nam predstoji u borbi protiv nasilja, nadamo se i daljem aktivnom doprinosu kako donatora tako i organizacija, institucija i medija dok zajedno ne zaustavimo nasilje prema ženama i devojka.

Marija Petronijević
Udruženje Fenomena, programska koordinatorka

⁶ OEBS, 2019. – Anкета o nasilju nad ženama – Dobrobit i bezbednost žena, Srbija, osnovni izveštaj. Dostupno putem: https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/419756_1.pdf

⁷ <https://www.zeneprotivnasilja.net/o-nama/spisak-organizacija>

⁸ UN Women, Osnovni izveštaj za 2018. – Public perceptions of gender equality and violence against women in Serbia, dostupno putem: <https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2019/2018%20Public%20Perceptions%20of%20Gender%20Equality%20and%20VAW/Serbia.pdf>

⁹ Centar E8, 2018. – Muškarci i rodna ravnopravnost, IMAGES, dostupno putem: <http://images.edu.rs/en/research-results/>

¹⁰ OEBS, 2019. – Anкета o nasilju nad ženama – Dobrobit i bezbednost žena, Srbija, osnovni izveštaj. Dostupno putem: https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/419756_1.pdf

Gradovi i opštine obuhvaćene projektom

O UDRUŽENJU FENOMENA

Udruženje Fenomena osnovano je pre šesnaest godina sa ciljem borbe protiv neravnopravnosti žena i muškaraca i srodnih problema u srpskom društvu. Od organizacije koja je prvobitno radila u lokalnoj zajednici, Fenomena je ubrzo sprovodila nacionalne i prekogranične, odnosno regionalne projekte. Od osnivanja, organizacija kontinuirano radi na smanjenju rodno zasnovane diskriminacije i muškog nasilja nad ženama i devojkaama. Fenomena radi direktno sa ženama koje su preživjele nasilje u porodici pružajući licencirane socijalne usluge. Pored toga, udruženje je povećalo svoje znanje i ekspertizu za istraživanje i analizu javnih politika i razvilo programe obuka za različite ciljne grupe uključujući medije, javnu upravu, pravosuđe, socijalne i prosvetne radnike/ce, nevladine organizacije i mlade. Fenomena je uvela inovativne programe izgradnje kapaciteta pružalaca socijalnih usluga, omogućila poboljšanja javnih politika za ravnopravnost žena i muškaraca, aktivno podržava rad mreže „Žene protiv nasilja“ u Srbiji (MŽPN), koordiniše ovom mrežom od 2020. godine i predstavlja Srbiju u evropskoj Mreži protiv nasilja (WAVE) kao fokusna tačka. Predstavnica Fenomene, odnosno programska koordinatorka udruženja takođe je stručnjakinja u Savetodavnom odboru WAVE mreže. Više informacija o Fenomeni pogledajte putem sajta

www.fenomena.org

PRVI DEO KAMPANJE

SUZBIJANJE NASILJA KROZ RAD SA MEDIJIMA

Tekst piše: Ana Manojlović, novinarka, Informativni program RTS-a

Povećanje standarda u medijskom izveštavanju o nasilju nad ženama

Realizuje: Udruženje Fenomena

Mediji su moćno oružje i ako ih iskoristimo dobro možemo uticati na promenu stavova javnosti prema nasilju nad ženama, porodičnom nasilju i svim drugim vidovima rodno zasnovanog nasilja. Ako ih koristimo pogrešno, mi novinari često i ne znajući nanosimo štetu žrtvama o kojima pišemo, a i drugim ženama koje trpe nasilje. Često lošim izborom reči, naslova i fotografija, nenamerno pucamo u žrtve koje od nas očekuju pomoć ili nam se čak obrate za pomoć, a mi ih iz neznanja dodatno ugrozimo ili im lošim izveštavanjem onemogućimo da pravdu dočekaju na sudu. Mediji međutim, mogu biti i korisni u osveščivanju javnosti i drugih žrtava i obeshrabrivanju nasilnika, mogu da doprinesu i daju podršku

svim žrtvama tako što će osvestiti rodbinu, prijatelje, komšije, sve one koji znaju da neko trpi nasilje, a ne prijavljuju ga i veruju da ne treba da se mešaju. Mogu, ako znaju kako i zbog čega bi to trebalo da rade.

Decenijama je najveći problem senzacionalistički pristup medija, zatrpavanje javnosti mnoštvom nevažnih detalja koji prate sam čin nasilja, prekopavanje po životu žrtve, njenim profilima na društvenim mrežama i traženju uzroka nasilja u njenom ponašanju. Vrlo često se otkriva identitet žrtve i dece čak i ako im se na taj način ugrožava čak i život. O ovim slučajevima se i dalje izveštava samo kada dođe do incidenta, ne stavljaju se u društveni kontekst i ne daju se korisne informacije ostalim žrtvama. Iz mog iskustva, novinari sve to rade najčešće iz neznanja, a ne iz želje da ugroze ili povrede nekoga. Ako im neko objasni fenomen nasilja nad ženama, ako im pojasni kako njihov tekst može da utiče na ženu koja svakoga dana trpi nasilje i zastrašivanje od svog partnera i da taj tekst bukvalno može da bude okidač za neko novo ubistvo, neće to raditi.

Obuka o etičkim standardima u izveštavanju o nasilju prema ženama

Sve su ovo bili razlozi da se u septembru 2020. na Kopaoniku održi obuka za novinare pod nazivom „Etički standardi u izveštavanju o nasilju prema ženama“ u organizaciji Udruženja Fenomena, a u cilju prevencije nasilja nad ženama i devojkama. Na obuci su učestvovali novinari i novinarka iz 23 medijske redakcije iz Srbije, uglavnom tabloidi. Pored članica Udruženja Fenomena, obuku su vodile članice grupe Novinarke protiv nasilja prema ženama, Autonomnog ženskog centra, a svoje životno iskustvo sa prisutnima je podelila diplomirana ekonomistkinja Marija Lukić. Verovale smo da bi i najmanja promena u izveštavanju o rodno zasnovanom nasilju u nacionalnim medijima i mogla da utiče na žrtve i one koji žrtve poznaju, a čute.

Na ovom trodnevnom seminaru smo razgovarali o mnogim temama koje muče novinare kada izveštavaju o nasilju. Pričali smo zakonima i kodeksu koji uređuju oblast izveštavanja o nasilju, zakonima koji uređuju nasilje u porodici, objašnjavali smo kako funkcioniše krug nasilja, koje su najčešće greške prilikom izveštavanja o ovim osetljivim temama, o oblicima

nasilja, uzrocima, počiniocima, ali i o posledicama koje imaju žrtve nasilja zbog lošeg izveštavanja novinara.

Sem diskusija na ove teme, bavili smo se primerima i nedoumicama iz prakse, davali smo korisne savete kako izbeći stereotipne greške, a pomoći svim žrtvama nasilja u porodici koje imaju kontakt sa tekstovima, odnosno priložima novinara. Posebnu pažnju smo posvetili fotografijama, pokrivalicama, naslovima koji ne samo da mogu da budu uznemiravajući za žrtvu, nego i podstrekavajući za počiniocima nasilja. Tema su bili i načini kako zaštititi identitet žrtve, načini na koje se mogu ohrabriti sve žrtve nasilja, a pritom ne ugroziti ih.

Monitoring i izveštavanje nakon obuke

Novinarke i novinari su potom imali zadatak da izveštavaju o nasilju u skladu sa smericama i usvojenim znanjima na kursu, a njihovi tekstovi su analizirani uz stručnu podršku i monitoring Ane Manojlović, novinarke i urednice zaposlene u Radio-televiziji Srbije, to jest mene i Maše Mileusnić, PR Mašina.

Ja sam imala zadatak da dajem uputstva o načinu rada i očekivanim standardima izveštavanja, tokom online obuke (zadnjeg dana obuke) i imejl i sms porukama. Davala sam novinarima savete i upućivala ih na kvalitetne novinarske izvore, a potom prikupljala podatke o objavljenim člancima i emitovanim priložima.

Usaglašen je minimum standarda u izveštavanju koji se očekuju od uključenih novinara/ki:

1. Tekst ne opravdava nasilje / ne opravdava nasilnika;
2. Tekst ne stavlja krivicu na žrtvu;
3. Tekst sadrži rečenicu „Ako trpите nasilje ili znate nekog ko trpi nasilje, pozovite SOS telefon 0800 - 35 00 36“;
4. Tekst sadrži izjavu kompetentne osobe za pitanje nasilja u porodici (SOS služba, pravnik/ca, psiholog/škinja i slično).

Objavljeni tekstovi i emitovani prilozima su potom podvrgnuti analizi, a izveštaji su na mesečnom nivou rađeni. Sadržali su ime novinara i medija u kojem radi, broj objavljenih članaka i priloga, broj online impresija (na mestu objave članka), analizirani su pozitivni aspekti – koji standardi su korišćeni (u odnosu na očekivane standarde koji su dogovoreni sa učesnicima/ama obuke tokom obuke), kao i negativni aspekti – šta može biti poboljšano, šta se sugerise uključenim novinarima/kama).

Ukupan broj objavljenih i analiziranih tekstova tokom projekta bio je 138, od čega gotovo 90% zadovoljavaju dogovorene standarde (124 teksta).

Zaključak je bio da je samo jedan tekst u potpunosti promašio temu, nekoliko su bile obične vesti koje ne krše norme izveštavanja o nasilju, ali i ne donose nove informacije, saznanja, ne edukuju.

Većina je stavila broj SOS telefona i poštovala najmanje još dva zadata kriterijuma. Novinari su se trudili da pozovu kompetentne osobe, da objasne zakon koji reguliše ovu oblast, kao i da navedu statističke podatke, koji nekada govore više od samih tekstova. Bilo je i ozbiljnih analitičkih tekstova, žrtva nije okrivljavana za nasilje, a novinari nisu prekopavali ni po njenoj prošlosti u potrazi za uzrocima nasilja. Novinari su uglavnom izbegavali fraze kao što su „velika ljubav“, „zločin iz strasti“, „porodična nesreća“. U velikom broju slučajeva uspele su da sačuvaju identitet žrtve.

Ono što nismo uspele da poboljšamo i na čemu treba još mnogo da se radi je oprema tekstova. Fotografije su veoma često upravo onakve kakve smo im na predavanjima sugerisali da ne smeju da budu. Bilo da je uzrok nedostatak vremena, dostupnih fotografija, neznanje ili urednički izbor, to je opšte mesto za tekstove koji su stizali pre ovog projekta i posle njega. Ni naslovi često nisu bili po standardima, ali naslove uglavnom pišu urednici, koji nisu bili na obuci.

Primećeno je i da je novinarima tokom vremena opalo interesovanje za pisanje tekstova o ovoj temi, da bi tokom sledećeg projekta #SOSprotivNasilja koje je realizovalo Udruženje Fenomena u vidu medijske kampanje za smanjenje

nasilja prema ženama tokom i nakon Covid-19 epidemije u Srbiji, broj tekstova koji se bave ovom tematikom ponovo porastao. Tekstovi su bili slični jer su se uglavnom oslanjali na informacije iz samog projekta, ali su za čitaoce koji posećuju različite portale, svakako bili informativni i korisni. Primetno je odsustvo radio i TV izveštaja o ovom projektu/kampanji, ali to je verovatno zbog toga što su novinari radije organizovali gostovanja kompetentnih osoba u emisijama, gde su se bavili ovom temom, nego snimali emisije ili priloge, što je zahtevnija i teža forma. Učinak svakako nije izostao.

Tokom projekta prebrojano je gotovo 5000 impresija na objavljene tekstove (lajkova i komentara). Međutim, tačan broj reakcija na tekstove nemoguće je utvrditi tačno, jer samo nekoliko sajtova objavljuje takve podatke, a život vesti na mrežama kada ih neko podeli praktično je nemoguće ispratiti do kraja. Naime, nemoguće je utvrditi ukupan domet svih tekstova, jer je nemoguće utvrditi koliko su puta tekstovi čitani, a nemoguće je znati ni koliko je ljudi šerovalo neki tekst na društvene mreže i koliko je njihovih prijatelja videlo i delilo tu objavu. Koliko je čitalaca štampanih izdanja pročitalo neki tekst, takođe nije moguće saznati.

Preporuke za dalji rad sa medijima

Zaključak projekta je da svakako treba razmišljati o univerzalnoj, svima dostupnoj galeriji fotografija, snimaka, grafika kojima bi novinari mogli da opremaju svoje tekstove. Tako bismo izbegli one najčešće u kojima se vide krv, bespomoćna i ranjiva žena, nasilje, ali i nastaviti ovu vrstu obuka novinarima i proširiti je sa predavanjima o rodu i polu, što je čini se i dalje, nepoznato mnogim novinarima. U obuku bi svakako trebalo uključiti i poznate influencerske i influensere, koji bi mogli svojim radom na mrežama da dopru do ciljnih grupa koje ne čitaju portale, niti prate klasične medije, a takvih je sve više i pripadaju mlađoj populaciji. Takođe bi trebalo napraviti plan da se ovakve obuke drže studentima žurnalistike na fakultetima. Oni to nemaju na svojim predavanjima, a najbolje bi bilo naučiti ih dobrim standardima i dati im smernice pre nego što uđu u redakcije i počnu da rade.

„Nije bilo nekorisnih delova, čak je i tišina nešto govorila.“

„Veoma sam zadovoljna edukacijom koja je za mene vrlo inspirativna za dalji rad sa mladim ženama.“

(Komentari učesnica treninga „Moć promene“)

DRUGI DEO KAMPANJE

OBUKA ZA ORGANIZACIJE I PREVENCIJA NASILJA KROZ OBRAZOVANJE MLADIH

Tekst piše: Aneta Dukić, menadžerka aktivnosti, Udruženje Fenomena

Razvoj kapaciteta ženskih i omladinskih organizacija za osnivanje i vođenje grupa podrške po modelu „Moć promene“

Realizuje: Udruženje Fenomena

Moć promene (The Power to Change) je metodologija koju je pre više od deset godina kreirala grupa evropskih feminističkih organizacija. Fenomena ovu metodologiju koristi od 2011. godine, kada je obuka akreditovana pri Zavodu za socijalnu zaštitu RS. Tokom 2020. godine originalna metodologija je proširena. U obuku je uveden dodatni materijal za prevenciju nasilja posebno posvećen adolescentkinjama (nasilje na internetu i društvenim mrežama). Primarni cilj je prevencija rodno zasnovanog nasilja, jer iskustvo rada ženskih organizacija pokazuje da prevencija daje najbolje pozitivne rezultate u sprečavanju nasilja i kreiranju ravnopravnosti.

U julu i avgustu 2020. godine 23 aktivistkinje iz 9 ženskih i omladinskih organizacija iz Srbije završilo je Fenomenin trening „Moć promene“ i steklo kompetencije, znanja i veštine za formiranje i vođenje grupa podrške za devojke u cilju prevencije intimnog partnerskog nasilja. Istovremeno, ove aktivistkinje stekle su kompetencije za formiranje i vođenje grupa podrške i samopomoći za žene koje su preživele nasilje u partnerskim vezama ili porodici.

Aktivistkinje organizacija su stekle sledeće veštine:

- promocija programa posvećenih mladima;
- komunikacija sa mladima i okupljanje ove ciljne grupe;
- veštine vođenja radionica.

¹¹ „Moć promene - Kako osnovati i voditi grupe podrške i samopomoći za žene koje su preživele nasilje u porodici“, 2008. koji je Fenomena prevela 2011. Priručnik su napisale i sastavile feminističke organizacije iz Portugala, Mađarske, Ujedinjenog kraljevstva, Italije i Estonije.

Moć promene – izgradnja samopoštovanja devojaka i prevencija ulaska u nasilne veze

Realizuje: Udruženje Fenomena i lokalne partnerke koje su sprovele radionice „Moć promene“

Udruženje Romkinja „Nada“ iz Aleksinca, Viktimološko društvo Srbije iz Beograda, Udruženje „Imam ideju“ iz Kraljeva, Udruženje „SOS ženski centar“ iz Novog Sada, Udruženje „Zlatiborski krug“ iz Čajetine, Udruženje „Ženska alternativa“ iz Sombora, Udruženje „Dečiji centar“ iz Zaječara, Udruženje „Impuls“ iz Tutina.

U radionicama „Moć promene“ u ciklusu 2020 – 2021. učestvovala je 121 devojčica iz osam gradova. U svakom gradu realizovano je 8 teorijskih radionica „Moć promene“, kombinovano uživo i onlajn, zbog situacije Covid-19, kao i 8 treninga kursa fizičke samoodbrane koji su vodili karate i džudo trenerice/i u svakom gradu.

Originalna metodologija zasnovana je na teorijskim radionicama, pri čemu je Fenomenin tim uveo kurs fizičke samoodbrane radi dodatnog rada na poboljšavanju samopouzdanja devojaka što je dalo višestruke doprinose prvobitnom kursu (od čega ističemo dodatnu motivaciju devojaka da se uključe u kurs). Neka od najvažnijih pitanja tokom radionica sa devojka, u kontekstu prevencije

ulaska u nasilne veze i promene ponašanja, stavova i rodni stereotipa, bila su:

- Šta je za tebe samopoštovanje?
- Znaš li kako izgleda nasilna veza, a šta su zdravi i ravnopravni odnosi?
- Kako vaspitavaju devojčice, a kako dečake u našem društvu?
- Da li znaš kako samopoštovanje može da te zaštiti od nasilja u vezi?
- Jesi li nekada razmišljala o svojim emocijama i potrebama - znaš li da ih imenuješ?
- Znaš li kako da iskažeš svoj stav, a da ne uvrediš druge?

Aleksandra Jovankin Aleksić, facilitatorica radionica u Kraljevu, smatra da se specifičnost radionica „Moć promene“ ogleda upravo u homogenoj polnoj strukturi, jer su devojke opuštenije i otvorenije u ispoljavanju stavova i emocija, slobodnije pričaju o svojim iskustvima, za razliku od mešovityh grupa.

Njen utisak je da su devojke rado dolazile na radionice baš zbog izbora tema, jer su to stvari o kojima se ne priča ili se nedovoljno priča u porodicama i u školi. Neke od tema su čak i tabui u pojedinim sredinama, o čemu one imaju slobodu da slušaju ili još važnije da pričaju o svojim iskustvima i strahovima po pitanju muško ženskih odnosa, svojih emocija, možda i strahova.

„Koncept rada je osmišljen tako da devojke treba jedne od drugih da uče, jedna drugu osnažuju, prepoznaju kako da pomognu sebi, ali i kako da drugima pomognu. Prepoznavanje nasilja, podizanje samopoštovanja i samopouzdanja, veština postavljanja granica, prepoznavanje sopstvenih potreba, modela moći i kontrole, kao i prepoznavanje odlika kvalitetnih i štetnih veza, neke su od tema radionica. Ovaj program je koristan zbog toga što učesnice uče da same sebe i jedna drugu osnažuju.“ (Aleksandra Jovankin Aleksić, facilitatorka radionica „Moć promene“ u Kraljevu)

„Mislim da su najznačajnije bile sesije na kojima smo radili na jačanju samopoštovanja devojaka, na prepoznavanju emocija i osveščivanju njihovih potreba u vezi sa partnerom. Ključni momenat bila je radionica na kojoj je govorila naša aktivistkinja koja je preživela nasilje u braku, ali je uspjela da izađe iz takve veze, da tuži nasilnika i da dobije spor na sudu. Bilo je vrlo značajno da devojke čuju kako se ulazi u nasilnu vezu, kako je nasilje strašno, ali i kako žena može izaći iz tog pakla i pobediti. Devojke su bile izuzetno motivisane i angažovane i grupa se nije osipala tokom dva meseca realizacije.“ (Tijana Maličević, facilitatorka radionica „Moć promene“ u Aleksincu)

O efektima i rezultatima programa „Moć promene“ svedoče izjave dosadašnjih učesnica, na osnovu čega se može zaključiti da su se desile jako bitne promene:

- Osećaju se sigurnije da pričaju o stvarima o kojima se **inače ne priča**, o svojim osećanjima i stavovima.
- Da su u jednoj **opuštenoj, druželjubivoj** atmosferi pričale o temama koje su za njih bile **motivisuće i važne**.
- Razbijanje rodnih stereotipa: evaluacija pokazuje i **pozitivnu promenu stavova** o rodnim stereotipima.
- Osećaju se rasterećenije, osećaju da se **promenom njihovog stava prema drugima promenio i stav drugih o njima**.
- Šta je to što one **prepoznaju** nakon radionica: svoje potrebe, svoje emocije, prepoznaju nasilje koje nije uvek fizičko, već

je često prikriveno, perfidno i čin manipulacije.

- Jedan od lepših domaćih zadataka je zadavanje tzv. **ličnih pečata**, zadataka koja svaka devojka, od susreta do susreta mora da uradi za sebe, to su zanimljivi, kreativni zadaci koji uče devojke samopoštovanju i brizi o sebi.

- Neke od njih prepoznaju kako da bolje **pomognu drugim devojakama** za koje znaju da trpe nasilje, ali se plaše ili ne znaju kako da potraže pomoć.

Interesantno je reći da osim povećanja znanja, samopouzdanja i samopoštovanja kod devojaka, kod nekih se pokreće **želja za aktivizmom**, te devojke nastavljaju da šire ideju zaštite od rodno zasnovanog nasilja, često postaju vršnjačke edukatorke i prave liderke u ovoj oblasti. Želja je da se ovaj model rada sa grupama devojaka prenese i u školski rad.

MOĆ PROMENE!

MOĆ PREVENCIJE!

-2022.

Centar i
Centar i i
zasnovanog nasilja u Srbiji
kampanje za promenu stavova
vojakama. Projekat od 2019. do
o. zajednički Women.

"Budi dama"

„Naučila sam da ne treba da zapostavljam sebe, da nikad ne kažem da nešto ne mogu, već da se borim, da o nasilju ne ćutim... Mislim da smo sve postale jače i hrabrije.“

(Maja Nikolić, srednjoškolka i učesnica radionica „Moć promene“ u Aleksincu)

„Zbog kursa samoodbrane stekla sam samopouzdanje, sada bih znala kako da reagujem i da se odbranim u slučaju fizičkog napada i, što je i najvažnije, ne bih bila tako uplašena kao što sam bila pre časova džudoa.“

(Teodora Veličković, srednjoškolka i učesnica radionica „Moć promene“ u Aleksincu)

„Do sada se, kao jedan od značajnih rezultata projekta, pokazalo ulaganje u buduće aktivistkinje, jer je veliki broj devojaka koje su pohađale radionice prošle godine, nastavilo da učestvuje u kampanji protiv rodno zasnovanog nasilja. I ove godine, voditeljke radionica, a i upitnici koje smo radile, ukazuju na to da devojke dolaze sa predznanjem, zainteresovane za temu i da se u toku radionica dalje osnažuju i povezuju. Tako da ne samo da su spremne da zaštite sebe, nego i da deluju u zajednici u pravcu prevencije nasilja prema ženama.“

(Višnja Baćanović, Kuća rodnih znanja i politika, spoljna evaluatorka Fenomeninog programa „Moć promene“)

„Sada imam više samopouzdanja, umem da postavim jasne granice, umem kvalitetnije da komuniciram, nemam strah da izrazim mišljenje...“

„Naučila sam da volim sebe i poštujem sebe, ali i da bez svađe rešim neslaganja.“

„Naučile smo da ne treba da dozvolimo bilo kakvo nasilje kako bismo zadržale nekoga u vezi.“
(srednjoškolke i učesnice radionica „Moć promene“ u Čajetini)

PROGRAM M

edukovanje i uključivanje mladića i muškaraca u teme rodne ravnopravnosti, prevencije nasilja i posebno rodno zasnovanog nasilja

Partner: Centar E8

Centar E8: Organizacija sa osamnaest godina iskustva u radu sa mladima i za mlade. Osnažujemo mlade ljude da otkriju super moći i postanu super heroji i heroine svog života i našeg društva. Naša vizija je svet u kome mladi slobodno i ravnopravno izražavaju svoje osobenosti i upravljaju sopstvenim životom.

Tekst piše: Nikola Trajković, omladinski radnik i student sociologije

Omladinski rad i solidarnost – šta je to?

Za omladinski rad¹², kao jednog od aktera u borbi za slobodno društvo, važno je da shvati da borba protiv patrijarhata nije samo borba za oslobođenje žena, već da je to borba za oslobođenje svakog pojedinca i pojedinke u društvu. Solidarnost je za nas osnovni impuls promene, impuls koji naše inertno društveno-političko biće može da transformiše u pravi aktivizam, bunt, pokret ili možda revoluciju. Na žalost, naša realnost nije solidarno društvo, čak bi mu bilo bolje pripisati epitet individualističkog. Zašto je individualizam opasan za solidarnost? Jednostavno, individualističko društvo i njegove institucije vas nikada neće opremiti znanjem koje vam je potrebno da probudite taj skriveni aktivizam u sebi. I

zato smo tu mi, omladinske radnice i radnici, da ponudimo neka nova znanja, da postavimo problemska pitanja, da podstaknemo kritičko razmišljanje i da negujemo otvorenost uma, jer nasuprot nekim mišljenjima, nama nametanje ideja (kako nas često prozivaju) nije uopšte cilj jer tu nema nikakvog potencijala za solidarnost. Dakle, za borbu protiv patrijarhata potreban je izvesni kontingent mladih ljudi otvorenog uma koji raspolažu solidarnošću. „Program M“¹³ kroz edukaciju mladića i muškaraca razvija kapacitete za razumevanje sveta oko sebe i za stvaranje kritičnog odnosa prema njemu, čime doprinosi stvaranju solidarnog društva.

¹² Više o omladinskom radu dostupno na: <https://opens.rs/blog/omladinski-rad-i-rad-sa-mladima/>

¹³ Više o programu dostupno na: <http://e8.org.rs/program-m/>

Radionice PROGRAMA M

U okviru projekta „Moć promene – moć prevencije“ ukupno 58 mladića imalo je priliku da bude deo trodnevnog radioničarskog rada kroz „Program M“. Trodnevni program je osmišljen tako da kroz set radionica učesnici razgovaraju o polu i rodu, ljubavi, intimnim odnosima, nasilju i njegovoj prevenciji, iskazivanju osećanja, ali i o kontracepciji, reproduktivnom zdravlju, nultoj toleranciji na nasilje i temama homoseksualnosti. U periodu jul-avgust 2020. realizovana su tri treninga „Program M“ sa po 18-22 mladića. Iskustva sa svakog treninga su različita, ali se čini da je pravilo da sve veći broj mladih ljudi na ove treninge dolazi sa osnovnim znanjem o razlici između pola i roda i rodnim ulogama, što pokazuje napredak. Izveštaj pokazuje da među mladima postoji velika polarizacija u stavovima i da je trening bio mesto sukoba ekstremno konzervativnih i liberalnih ideja, zbog čega vođenje radionica nije bio lak zadatak.

Programi Centra E8 usmereni su na izgradnju veština koje su potrebne mladićima i devojkama za razvijanje zdravih odnosa zasnovanih na rodnoj ravnopravnosti, za shvatanje svog fizičkog, seksualnog i emocionalnog razvoja i za prevenciju svih oblika nasilja. Teme o kojima se razgovaralo tokom „Programa M“:

- Šta je to što zovemo rod?
- Izražavanje sopstvenih osećanja/Šta radim kad sam ljut?
- Etiketiranje
- Moć i odnosi
- Muška čast ili „Živa budala ili mrtav heroj“
- Shvatanje ciklusa nasilja
- Šta je seksualno nasilje?
- Od nasilja do poštovanja u intimnim odnosima
- Da li muškarcu može da se sviđa drugi muškarac? (Razumevanje homoseksualnosti)
- Seksualno i reproduktivno zdravlje

Blagi osvrt na realnost i nežni podsetnik na statistiku

Istraživanje o rodno zasnovanom nasilju u školama u Srbiji¹⁴ pokazalo je da ukoliko se nađete u prostoriji sa deset mladića srednjoškolskog uzrasta, šestorica će vam reći da je devojka koja nosi kratku suknju i tesnu majicu sama kriva ukoliko je neko napadne, a četvorica da je hvatanje devojčice za zadnjicu šala i deo odrastanja. Standardna procedura je da nakon nekog programa „izmeri“ i evaluira njegovu uspešnost i promene koje je izazvao. Kada se u obzir uzmu intervjui sa učesnicima i pisane evaluacije, dobijaju se veoma obeshrabrujući rezultati. Na primer, svega trećina mladića je usvojila osnovna znanja o rodno zasnovanom nasilju, dok se čak kod 30% mladića uočavaju stavovi koji odobravaju ili čak ohrabruju nasilno ponašanje. Većina, preciznije 70% mladića, i dalje najčešće uzroke rodno zasnovanog nasilja pronalazi u svađi ili ličnim osobinama, dok samo 30% prepoznaje patrijarhat kao uzrok rodno zasnovanog nasilja. Statistika ovde i nije toliko važna jer je sasvim jasno da je za 72 sata nemoguće dekonstruisati rodne norme koje su građene od rođenja, odnosno još ranije, kada su roditelji birali ime za svoje dete – Vukašin da bude snažan i hrabar dečak ili Milica da bude draga i nežna devojčica.

¹⁴ Kompletno istraživanje je dostupno na: <https://www.unicef.org/srbia/publikacije/istra%C5%BEivanje-rodno-zasnovanog-nasilja-u-%C5%A1kol-ama-u-srbiji>

Šta je najveći strah muškaraca u patrijarhatu?

Radionica „Da li muškarcu može da se sviđa drugi muškarac“ izazvala je homofobične reakcije koje su pojedini učesnici iskazali, od kojih je nekoliko polaznika izabralo da ne učestvuje u radionici. Ovo je primer koji je probudio najviše osećanja u grupi i kod trenera. Burne reakcije treba shvatiti kao indikator da postoji prostor da se program prilagodi potrebama mladića koje su se u međuvremenu promenile i da se uvedu novi pristupi koji će na bolji način artikulirati odbojnost ka znanju koje izlazi van okvira koje zadaje patrijarhat. Rezultati evaluacije su pokazali da nije došlo do promene u stavovima ovih mladića, ali suprotno očekivanjima, veliki broj učesnika je pokazao zainteresovanost da nastavi svoje učešće u programu. Posebno je važno podvući da isti mladi ljudi koji ne prepoznaju rodno zasnovano nasilje, žele da nastave svoje učešće u programu koji za cilj ima upravo podizanje svesti o rodno zasnovanom nasilju. Jasna je činjenica da su ti mladići voljni da svoje stavove izmeste u kontekst koji je podložan promišljanju i razmeni, što nam svakako olakšava budući rad. Ponekad je dobro ostaviti gorak ukus u ustima, ali ovoga puta nema potrebe za tim jer je nakon tri treninga ipak trećina učesnika, vrlo motivisanih mladića, zajedno sa 20 devojaka, učestvovalo u drugom koraku edukacije i pripreme se za svoj aktivistički život – omladinskom letnjem kampu, o čemu možete čitati u nastavku publikacije.

LETNJI KAMP ZA MLADE U OKVIRU PROJEKTA „Moć promene – moć prevencije“

Partner: NVO „Imam ideju“

Tekst piše: Nikola Trajković, omladinski radnik i student sociologije

Voditeljice/voditelj radionica:

Aleksandra Jovankin Aleksić
pedagoškinja i članica NVO „Imam ideju“

Marija Sebić
sociološkinja i omladinska radnica

Nikola Trajković
student sociologije i omladinski aktivista

Jelena Jaćimović
umetnica i društvena aktivistkinja

Milica Raković
studentkinja i saradnica Udruženja Fenomena

Višnja Baćanović
sociološkinja i direktorka organizacije
"Kuća rodnih znanja i politika"

Zamislite da ste vanzemaljac i da ste auto-stopom odlučili da posetite planetu Zemlju. Pre nego što ste sleteli, čuli ste da na Zemlji postoji nešto što se zovu novine i da u njima možete da pročitate najvažnije i najaktuelnije informacije. Kao i svaki dobar turista, pre putovanja naučili ste nešto malo jezika i upoznali se sa osnovnim informacijama o vašoj destinaciji – Srbiji. Odlazite do prvog kioska i kupujete najbolje novine (a galaktički je opšepoznato da su najbolji proizvodi oni koji se najviše prodaju). Igrom slučaja, vi ste autostoperski putnik kroz galaksiju koga interesuje proučavanje društva. Otvarate novine i postavljate sebi svoja istraživačka pitanja: „Ko živi na Zemlji?“, „Čime sa bave muškarci, a čime žene?“, „Koja društvena grupa ima najviše moći?“, „Čime se ljudi bave u slobodno vreme i koja su njihova interesovanja?“... Sličan zadatak imali su učesnici i učesnice letnjeg kampa „Moć promene“. Oni su zaključili da u Srbiji većinski žive muškarci srednjih godina koji se bave politikom i mlade, lepe žene koje su ili estradne zvezde ili žrtve nasilja... Vežba je bila uvod za diskusiju o rodnim kutijama, (ne)vidljivosti žena, raspodeli moći u društvu i sl.

„Moć promene“ okupio je 40 motivisanih mladih ljudi (20 mladića i 20 devojaka) koji su pre toga svoja osnovna znanja o rodno zasnovanom nasilju stekli na treningu „Programa

M“ (za mladiće) ili „Moć promene“ (za devojke). Mladi koji su bili deo kampa dolaze iz različitih ekonomskih i kulturoloških pozadina što je dodatno pozitivno uticalo na kvalitet razmene. Ovaj kamp je omogućio budućim aktivistima i aktivistkinjama da prodube svoja znanja o rodno zasnovanom nasilju i da bolje razumeju načine na koje rodne norme utiču na svakodnevni život. Program Letnjeg kampa osmišljen je kroz tri faze:

1. Radionice sa ciljem sticanja znanja i senzibilizacije za teme pola, roda, stereotipa, rodno zasnovanog nasilja i partnerskih veza. Specifične teme koje su obradili Aleksandra Jovankin Aleksić, Marija Sebić i Nikola Trajković: osećaj bezbednosti kod mladića i devojaka, mitovi o nasilju, nasilje u vezi, ciklus i dinamika nasilja, odlike kvalitetne i štetne veze, digitalno i seksualno nasilje među mladima.

2. Praktične vežbe sticanja veština izrade stensila i rada u programu za grafičku manipulaciju Canva. Voditeljice praktičnih radionica bile su Jelena Jaćimović i Milica Raković. Jelena je kroz ličnu priču o svom aktivizmu na terenu napravila uvod u radionicu izrade plakata, stensila, poruka.

Učesnici i učesnice su isprobali različite likovne tehnike u izradi svojih poruka u okviru tema koje su prethodno istraživali. Milica Raković je održala praktičnu radionicu o vođenju Instagram kampanje korišćenjem Canva programa, dajući ideje kroz informacije i izvore, obučila ih je da izrade postove i objave koje mogu da koriste u svojim kampanjama.

3. Izgradnja zagovaračkih kapaciteta i planiranje akcija u lokalnim zajednicama odakle dolaze mladi. Voditeljica Višnja Bačanović je upoznala učesnike i učesnice sa suštinom javnog zagovaranja, kako se sprovodi, čime ih je pripremila za izradu nacрта lokalnih akcija koje će sprovoditi u svojim gradovima po povratku sa Letnjeg kampa. Poslednja faza bila je planiranje malih lokalnih akcija po grupama koje su činili mladi iz istih gradova.

Utisci sa letnjeg kampa „MOĆ PROMENE – MOĆ PREVENCIJE“ za mlade

Učesnici i učesnice su pokazali/le odlično vladanje temom i konceptima, tako da su svi ciljevi programa postignuti sa lakoćom. Primetno je bilo da učesnicama i učesnicima nedostaje političko znanje, odnosno povezivanje onoga što uočavamo u svakodnevnom životu sa društvenom strukturom i političkim okolnostima, što je uticalo na kvalitet stečenog znanja. Ovo je samo pokazatelj da u sistemu formalnog obrazovanja postoji mnogo nedostataka i da je potrebno raditi sa mladima na više nivoa paralelno da bi se postigli očekivani rezultati. Dobro bi bilo u budućnosti videti programe koji će obuhvatiti širi spektar znanja o društvu povezanih sa temom rodno zasnovanog nasilja.

U kontekstu doživljene/očekivane promene u svakodnevnom životu nakon letnjeg kampa, komentari učesnika/ca su ilustrativni:

„Pomoći će mi da bolje prepoznam nasilje/diskriminaciju u svojoj okolini, da koristim bolje argumente u razgovoru, da bolje sagledam neke situacije. Pomoći će mi da bolje razumem sebe, da kritički posmatram društvo. Radionice su mi otvorile um za druga i slična znanja.“

„U svakodnevnom životu ću lakše i uspešnije da prepoznam

nasilje u partnerskim vezama, manipulaciju, neverbalnu komunikaciju. Nova znanja o javnom zagovaranju i korisne informacije na temu aktivizma na ulici će mi definitivno biti od velike koristi u budućnosti.“

Boravak na kampu je uticao pozitivno na lično blagostanje devojaka i mladića. Intenzivna razmena informacija, deljenje osećanja sa vršnjacima i kolektivni doživljaj je nešto što danas mladima nije dostupno. Sve to je pomoglo da se prevaziđu osećaj usamljenosti ili odbačenosti, odnosno identifikovanje partijarhata kao zajedničkog neprijatelja je pomoglo mladima da vrate osećaj pripadnosti zajednici, a doprinos radu u grupi je pozitivno uticao na samopuzdanje. Neki od najačih utisaka bili su:

„Ohrabrivanje i pružanje podrške mladima da prestanu da žive u kalupima i po modelu, prihvatanje različitosti.“

„Priateljima ću preneti stvari za koje sam sigurna da ne znaju kao što ih i ja nisam do sada znala, zapravo gledala iz takvog ugla. Mislim da ću im skrenuti pažnju na rodno zasnovano nasilje u medijima i preneti korisne savete kako prepoznati znake koje vode ka nasilnoj vezi.“

Kada je reč o saznavnim promenama, učesnici i učesnice su najviše koristi imali od radionica javnog zagovaranja koje je vodila saradnica Višnja Baćanović. Mnogi od njih prvi put su se susreli sa tim pojmom i idejom da je to jedan od načina postizanja ciljeva i stvaranja pozitivnih promena u društvu. Ovo je bilo posebno važno zato što su veštine javnog zagovaranja omogućile da se znanja stečena kroz dva treninga stave u kontekst primenjivog, čime se zapravo krči put aktivističkom potencijalu koji imaju mladi.

Kada smo učesnice i učesnike letnjeg kampa na završetku pitali da izdvoje tri osećanja, emocije ili stanja koja su im obeležila ovo iskustvo, najčešći odgovori su bili *moćno, nadahnuto, pripadnost, sloboda, radoznalo, solidarnost*. Ovi odgovori su samo još jedna u nizu potvrda da se izgradnja boljeg društva mora nastaviti... Do oslobođenja! A nakon letnjeg kampa, učesnici/e su po gradovima organizovali svoje javne akcije, o čemu možete čitati u nastavku publikacije.

OMLADINSKE JAVNE AKCIJE

tokom „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ i Step Up kampanja

Tekst piše: Aneta Dukić, menadžerka aktivnosti, Udruženje Fenomena

Omladinske javne akcije su realizovane tokom „16 dana aktivizma“ (u decembru 2021.) u školama, online i na ulicama. U realizaciji javnih akcija učestvovalo je **23 mladih učesnica/ka Letnjeg kampa (20 devojaka, učesnica radionica „Moć promene“ i 3 mladića učesnika „Programa M“)**. Sedam partnerskih organizacija podržale su mlade da sprovedu u delo zamisli sa letnjeg kampa. Konkretno, 10 predloga javnih akcija mladih su realizovane u 8 gradova (Aleksinac, Kraljevo, Zaječar, Čajetina, Beograd, Sombor, Bor, Tutin).

Teme javnih akcija odnosile su se na povećanje svesti javnosti o problemu nasilja nad ženama i devojka. Neki od naslova su: „**Saučesnik u nasilju je i onaj koji prećuti**“ (Čajetina), „**Menjamo svest - menjamo svet**“ (Aleksinac), „**Pitamo, saznajemo, menjamo svet**“ (Sombor). Akcije u 8 gradova dosegle su 560 građana i građanki.

Step Up logo i hashtag korišćen je za sve online objave u sklopu omladinskih akcija na društvenim mrežama 6 organizacija koje su podržavale mlade u realizaciji akcija. Korišćeni su Step Up materijali na temu seksualnog nasilja, koji su bili deljeni u sklopu akcija u Kraljevu, Boru i Zaječaru.

U **Somboru** su devojke sprovele **istraživanje o rodnim stereotipima** (152 mladih je učestvovalo). Rezultate su predstavile svojim drugovima i drugaricama iz škole (Ekonomске i Gimnazije) u vidu prezentacije nakon čega su diskutovale zajedno o dobijenim rezultatima.

„Očekivali smo da mladi nauče nešto novo o ovoj temi i da razviju diskusiju o njoj. Uspeli smo u tome. Javilo se interesovanje za naš rad. Podstakli smo ih na razmišljanje. Dokumentovali smo mišljenje mladih, a to će nam biti

polazište za naš rad sa njima ubuduće. Još veći broj mladih je saznao za našu organizaciju što je veoma važno.“ (Zorica Golubović, Ženska alternativa, Sombor)

U **Aleksincu** su mladi sproveli **dve javne akcije i jednu radionicu**.

„Delim materijal, stariji gospodin uzima flajer i kreće napred. Okreće se posle par koraka i veoma glasno uzvikuje: „Šta vi znate, šta će vi da menjate?“ Nisam zbunjena. Odgovaram veoma glasno: „Menjam svest, menjam svet!“ (Teodora Veličković, učenica Tehničke škole i aktivistkinja)

„Iskustvo je neprocenjivo jer ima potencijala među mladima za nastavak saradnje. Ono što su želeli zajedno sa nama odraslima da promene jeste njihov Pokret, Korak napred, Step Up da se i oni vide i čuju. Promena ne dolazi tako brzo, potreban je kontinuirani pritisak na okolinu da se svest promeni, a onda i način života u lokalnoj zajednici.“ (Nataša Aleksić, Udruženje Romkinja „Nada“, Aleksinac)

ŠTA JE SEKSUALNO NASILJE?

Seksualno nasilje je kada neko prekorači tvoje seksualne granice bez tvoje dozvole.

„Iako smo očekivali da će nas građani i građanke zaobilaziti u širokom luku, ipak smo uspeli da napravimo jedan mali korak i da uradimo „Step Up“ napred. Naime, bilo je svega, od „beži bre dete, nisam ti ja za to“, do lične priče naše

sugrađanke koja je prišla štandu i sama nam rekla šta je za osam godina braka preživela od strane supruga, prebijanja i priču okoline kako je on divan čovek. E, to nam je bio okidač da nastavimo dalje!“ (Vuk Damnjanović, polaznik Letnjeg kampa Fenomene)

U **Kraljevu** su mladi radili **online kampanju** na Instagramu i **nekoliko vršnjačkih radionica**.

„Tokom radionice mlade smo upoznali sa terminima roda i pola, kao i sa pojmom rodno zasnovanog nasilja. Pokušali smo da kroz diskusiju sa učenicima probudimo svest o položaju žena u današnjem društvu. Kroz analizu poslova, interesovanja, zaduženja u porodici skenirali smo očekivanja od muškog i ženskog pola. Ono što je zanimljivo iz moje perspektive, da mladi lakše prepoznaju ograničenja u odrastanju devojčica i žena, ali da ista ograničenja postoje i za dečake i mladiće. Rodna kutija je preuska i ograničavajuća kako za žene, tako i za mladiće. Greši se kada se misli da ovom temom treba da se bave samo žene. Razbijanje patrijarhalnog modela vaspitanja jednak je zadatak i za mladiće i muškarce.“ (Đorđe Radović, polaznik „Programa M“ i Letnjeg kampa)

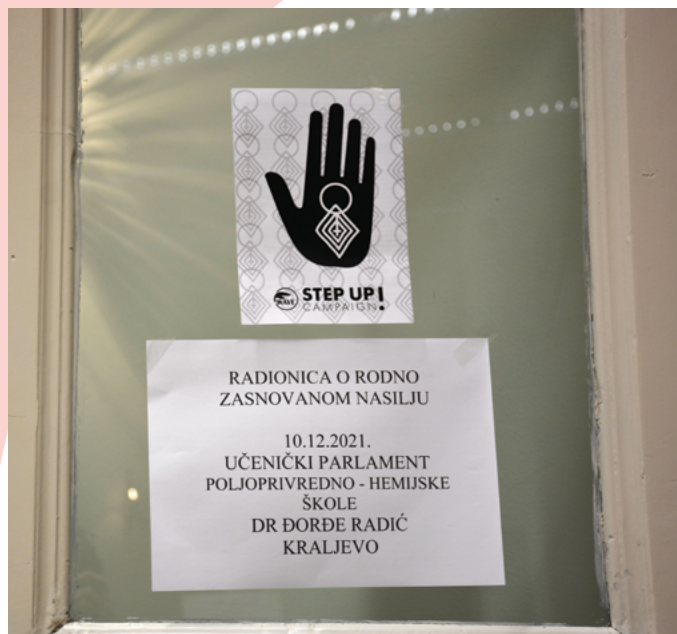

Inspirisana aktivnostima na Letnjem kampu i aktivizmom protiv nasilja nad ženama, Anđela Milovanović, polaznica kampa, studentkinja, napisala je pesmu „Da nam sloboda ne zavisi od roda“.

Pesmu možete pročitati ovde:

<https://www.instagram.com/p/CXQbUQYMAbb/>

„Grupa mladih je tokom „16 dana aktivizma“ odlučila da svoje aktivnosti realizuje na dva fronta: kroz instagram kampanju i uživo. Teme kojima su se posebno bavili su: rodno zasnovano nasilje, porodično nasilje, pristanak, seksualno nasilje. Drugi deo aktivnosti realizovan je kroz vršnjačke radionice u Poljoprivrednoj školi. Radionice su držali Anđela Milovanović i Đorđe Radović, vršnjački edukatori. Poslednja aktivnost je bila deljenje flajera Step up kampanje u Poljoprivredno-hemijskoj školi „Dr Đorđe Radić“, na Na Međunarodni dan ljudskih prava, 10. decembra 2021. godine. Flajere su delili u školskom dvorištu, podelili su oko 80 flajera. Nakon toga su zainteresovani učenici mogli da se pridruže Učeničkom parlamentu na radionici o partnerskom nasilju.“ (Aleksandra Jovankin Aleksić, „Udruženje Imam ideju“, Kraljevo)

U Čajetini su mladi organizovali **radionicu sa đacima osnovne škole**.

„Bila sam na kampu u Vrnjačkoj Banji, koji je krajem avgusta organizovalo Udruženje Fenomena. Tada smo se edukovali i osmišljavali plan akcija, a sada sam tu da prenesem svoje znanje o prevenciji nasilja učenicima nižih razreda osnovne škole” (Katarina Knežević, učesnica radionice „Moć promene“).

„Kad sam ušla u učionicu, osećala sam se pomalo napeto, nisam znala šta me očekuje. Iako je u pitanju veoma ozbiljna tema, obeležena ne tako lepim dešavanjima, ovaj razgovor je bio veoma prijatan. Nakon upoznavanja sa ženama koje su ikone, zaslužne za poštovanje koje žene danas u svetu imaju, upoznali smo se sa značajnim datumima. Zatim, kada smo ustanovili prava žena, pričali smo i o pravima koja svi,

kao ljudi, zastupamo. Govorili smo i diskutovali o važnosti i doprinosu društvu svakoga od nas, što je dovelo do priče o vršnjačkom nasilju. Izuzetno mi se dopalo to što je bilo naglašeno da je saučesnik u nasilju i onaj koji prećuti! Ovo predavanje je bilo sjajno, jer su veoma „tešku” temu uspele da obrade i maksimalno približe mladima. Definitivno bih poslušala i učestvovala u još jednom ovakvom predavanju.“ (Lena Jeremić, učesnica radionice u Čajetini).

„Devojke iz srednje škole same su izabrale temu prevencije rodno zasnovanog nasilja, rekavši da o toj temi nemaju prilike da govore u školi. Bilo je petnaestak učesnika i učesnica, pričali su i o svojim iskustvima nasilja. Njihovi utisci o radionici su veoma pozitivni, a moj utisak je da je cilj je postignut, izašli su svesniji sebe i svojih granica i svesniji prisustva pretnje od nasilja.“ (Ivana Milojević, facilitatorica radionice „Moć promene“ u Čajetini)

U Tutinu mladi su organizovali **javnu akciju** „Stop nasilju nad ženama i devojkama“ na Trgu i **radionicu u osnovnoj školi**.

„Volonterke Impulsa i učesnice „Moć promene“ projekta su se rasporedile po gradu kako bi podelile što više lifleta. Pet devojaka je delilo po buticima, prodavnicama, osam devojaka je delilo liflete u školama i Domu zdravlja. Ostale učesnice akcije su delile liflete po trgu i za štandom. Podeljeno je 220 lifleta. Publika je bila zainteresovana, prolaznici su zastajkiivali, rado su uzimali promotivni materijal. Bilo ih je stotinak. Mladi su bili iz tri etničke grupe. Najviše je bilo devojaka bošnjačke nacionalnosti, zatim srpske i nekoliko iz romske. Žene su rado pričale sa devojkama koje su im kačile bedževe i delile promotivni materijal. Devojke su im lepo i smireno pričale kome i gde mogu da se obrate ukoliko čuju za neki oblik nasilja ili trgovine ljudima. Jedna žena je rekla da ne veruje policiji i Centru i da zato ne sme da prijavi

nasilje, ali da je čula od mnogih žena kako Impuls pruža sve vrste pomoći ženama i da je srećna što postojimo. Tražila je da joj zakačimo bedž na kaput i uzela promo materijal.“

„Akcija je bila apsolutno uspešna. Ključno je to što su na radionicama dosta naučili, ojačali sebe i svoje stavove učvrstili. Mladi veruju u ono što rade, ubedljivi su kad pričaju sa ljudima, otvorenog su uma i puni entuzijazma. Tu pozitivnu enrgiju su prenosili i na nas. Uživali smo radeći sa njima.“ (Dženeta Agović, Impuls, Tutin)

„Zašto se insistira na pomirenju nasilnika i žrtve, a ne na kažnjavanju, sankcionisanju onih čije je ponašanje nasilno? Zašto se o ovom gorućem problemu ne govori u školi na ovaj način, kao sa vama iz „Impulsa“?“ (učenica iz Tutina, učesnica radionice)

U Zaječaru i Boru podeljen je promo materijal i održane su radionice sa učenicima/ama srednjih škola (Gimnazija).

Glavni koraci bili su da mladi samostalno osmisle sadržaj radionice koji bi animirao mlade da se bave ovom temom i motivisao mlade da uzmu aktivno učešće u radionicama u toku „16 dana aktivizma“.

„U okviru radionice prošli smo istorijski razvoj prava žena, zatim odnos muškaraca i žena na tržištu rada. Delili smo Step Up materijal o značaju pristanka i protiv seksualnog nasilja. Osvrnuli smo se i na Poljsku, za koju sam naglasio da je izvršila tranziciju iz 21. u srednji vek što se tiče prava na abortus. Sa Janom Mašić, kolegicom sa letnjeg kampa Fenomene koja je bila zadužena za deo radionice o reproduktivnom zdravlju, govorili smo i o štetnosti abortusa sa medicinske strane i tako naglasili važnost korišćenja kontraceptivnih sredstava, kako ovo pravo ne bi moralo da se ostvaruje. Stav svih učesnica i učesnika o **abortusu**, recimo, bio je da je to **elementarno žensko pravo**, što je veoma pozitivno.“ (Lazar Milutinović, polaznik „Programa

M“ i Letnjeg kampa, organizator „Step up“ akcije održane u Boru)

„Drago mi je što su naši vršnjaci/kinje pokazali motivaciju za učešće kroz diskusiju o odlikama roda i rodnim stereotipima u društvu, kao i o pravima žena i odnosu muškaraca i žena na tržištu rada.“ (Jovana Prvulović, kofacilitatorica radionica „Moć promene“ i volonterka Dečijeg centra Zaječar)

„Devojke organizatorke iz Zaječara su prošle kroz oba ciklusa radionica „Moć promene“, njihovo aktivno učešće u procesu osmišljavanja, iznošenja činjenica na koje treba staviti akcenat u toku radionice, bilo je dragoceno. Kampanja koja je uspešno sprovedena u Boru i Zaječaru pokazala je da samo zajednički, udruženim snagama mladosti i iskustva, možemo pokrenuti promenu, da su mladi spremni da svojim stavovima podrže borbu za napredak na polju muško-ženskih odnosa, ali i da budu važan deo promene koja će svet učiniti boljim mestom.“ (Jelena Jovanović, facilitatorica radionica „Moć promene“ i psihološkinja, Dečiji centar Zaječar).

TREĆI DEO KAMPANJE

ŽIVA BIBLIOTEKA I PREVENCIJA NASILJA KROZ RAZBIJANJE PREDRASUDA

Tekst piše: Marijana Stevanović, novinarka i „živa knjiga“

Realizuje: Udruženje Fenomena i škole, udruženja i organizacije:

„Dečiji centar Zaječar“, Ekonomsko-trgovinska škola, Zaječar

„Viktimološko društvo Srbije“, Gradska opština Vračar, Beograd

Udruženje Romkinja „Nada“, Centar za kulturu Aleksinac
„SOS Ženski centar“, Karlovačka Gimnazija, Sremski Karlovci

UG „Zlatiborski krug Čajetina“, Dom kulture Čajetina

NVO „Ženska alternative“, Srednja ekonomska škola, Sombor

UG „Imam ideju“, Poljoprivredno-hemijska škola „Dr Đorđe Radić“, Kraljevo

Udruženje „Impuls Tutin“, OŠ „Rifat Burdžević Tršo“, Tutin

„Htela sam da im pomognem, da devojkama i mladićima u neposrednom kontaktu ispričam svoju priču o partnerskom nasilju, ne bih li nekoga od njih pokušala da na vreme upozorim na sve njegove mehanizme i posledice. Reakcije su bile fantastične, i emotivne i racionalne, a većina čitateljki i čitalaca moje „žive knjige“ vrlo otvoreno je posle moje ispovesti, pred ostalima, bila spremna da podeli i svoja slična iskustva. Mnogo njih govorilo mi je da, posle razgovora licem u lice, bolje razumeju probleme diskriminacije i nasilja i da im je mnogo jasnije kako da pomognu žrtvama, ali i same/i sebi. Bilo je veoma dirljivo i ohrabrujuće videti da ste, zahvaljujući „Živoj biblioteci“, uspeli da ohrabrite mlade da se za svoja ljudska prava bore i srcem i razumom, ali i da bolje razumeju sve probleme sa kojima se žrtva nasilja susreće.“

Ovako je jedna od „živih knjiga“ opisala svoje učešće u ovogodišnjem projektu „Živa biblioteka“, koji je održan u osam gradova širom Srbije u periodu između marta i maja 2022. godine.

U Tutinu, Kraljevu, Somboru, Čajetini, Sremskim Karlovcima, Aleksincu, Beogradu i Zaječaru više od osam stotina učenika/ca osnovnih i srednjih škola, ali i studenata/kinja Beogradskog univerziteta, učestvovalo je u „Živoj biblioteci“. Oni su čitali „žive knjige“ o partnerskom, vršnjačkom i digitalnom nasilju, borbi za dostojanstven život osoba za hendikepom i invaliditetom, ekološkom aktivizmu, feminizmu, volontiranju na SOS telefonu, diskriminaciji u sportu, suočavanju sa teškim zdravstvenim dijagnozama i svim predrasudama i poteškoćama koje te situacije i probleme prate.

„Kroz priču „žive knjige“ pokušala sam da shvatim razmišljanje osoba koje su unutar nasilja. Meni nikada nije bilo jasno, ako osetite da nešto nije u redu, zašto se ne sklonite? Nije mi bilo jasno ni kod moje bake, ni kod moje majke zašto je trebalo deset, petnaest, dvadeset godina da shvate da nešto ne valja i da treba da pobegnju. Priča „žive knjige“ mi je pomogla da shvatim koji je strah kod tih žena, kakva su njihova razmišljanja, i u tom pogledu mi je dosta pomogla ova priča.“ (studentkinja BU)

Nakon što bi završili čitanje, čitateljke i čitaoci najčešće su komentarisali kako im je lični kontakt sa „živom knjigom“ koji se ostvaruje tokom „Žive biblioteke“ omogućio da bolje upoznaju različitosti, a mnogi/e od njih su rekli/e i da će im iskustvo ovakvog čitanja pomoći da se lakše i uspešnije bore sa stereotipima, predrasudama i diskriminacijom. Osmišljen da promoviše ljudska prava i ravnopravnost, ovaj način

komunikacije kod većine mladih izazvao je vrlo pozitivnu reakciju – bili su zainteresovani, aktivni i angažovani tokom čitanja, ali su se na kraju gotovo jednoglasno složili da im o svim temama „živih knjiga“ treba i više razgovora i više informacija. Neke od „živih knjiga“ zato su ostajale sa čitateljka i čitaocima i nakon predviđenog vremena za čitanje. Odnos poverenja koji je uspostavljen tokom čitanja, ohrabrivao je mlade (uglavnom devojčice i devojke) da o svojim ličnim, a sličnim, problemima progovore. O ovom događaju se, prema rečima organizatora/ki, dosta govorilo u školama i u danima posle održavanja „Žive biblioteke“.

„Održavanje „Žive biblioteke“ u školi, čitav taj događaj, vrlo je snažno uticao na mlade“, navodi jedna od saradnica na projektu, „bilo je nesvakidašnje, emotivno, eruptivno, za neke oslobađajuće. Korisno je bilo i za knjige i za čitaoce/čitateljke. Ovakva metodologija prevazilaženja predrasuda nije poznata školama, i ako je poznata, veoma je teško da se organizuje, tako da je većina đaka i odraslih prvi put prisustvovala ovakvom događaju“.

Pošto bi pročitale izabranu „živu knjigu“ o nasilju u braku ili partnerskim vezama, recimo, dve do tri devojke u svim gradovima ostajale su da dodatno porazgovaraju nasamo sa „živim knjigama“ o svom iskustvu nasilja (kao žrtve ili kao svedokinje), tako da je na kraju projekta najmanje 25 devojaka bilo je ohrabreno da svoje iskustvo podeli sa timom „Žive biblioteke“.

Nakon čitanja „živih knjiga“ 515 učesnica/ka popunilo je kratak upitnik za potrebe evaluacije. Pored upitnika, menadžerka aktivnosti obavila je kratak intervju sa 23 osobe, a za analizu korisni su bili komentari koje su pojedini učesnici/e napisali na poleđini upitnika (41 osoba).

„Ona je davala vrlo dobre informacije o ciklusu nasilja, kako to funkcioniše, karakteristikama, da ostale žene žrtve mogu da se pronađu i da vide da nisu same, da postoje i drugi koji doživljavaju nasilje. To je jako bitno i važno u smislu podizanja svesti i osnaživanja da one reaguju i da mi reagujemo na nasilje.“ (student BU)

„Lepo je znati da ste okruženi ljudima koji razumeju ono kroz šta ste prošli i koji su tu da podele sa vama svoja iskustva ili pruže podršku. „Živa biblioteka“ može biti emotivna, za mene je bila. Bilo je suza, pogleda i razumevanja, bilo je i zagrljaja. Uvideli smo da možemo bolje i da ne posustajemo u toj borbi da do toga dođemo. Važan deo „Žive biblioteke“ je što smo sada osnaženi da potražimo pomoć.“ (učenica, Kraljevo)

U okviru upitnika, mladima je postavljeno pitanje u kojoj meri su, nakon čitanja, promenili stav o nasilju koji su imali pre čitanja „živih knjiga“. Rezultati su pokazali da je 38,1% njih promenilo svoj stav, 23,9% je veoma promenilo stav, a 14,2% mladih je u potpunosti promenilo stav.

Dvadeset troje mladih dodatno je odgovorilo na još dva pitanja. Na pitanje da li mogu da se sete svog stava o nasilju pre čitanja „žive knjige“ i šta su mislile/i o žrtvama, svi intervjuisani naveli su da su već bili protiv nasilja i da smatraju da je nasilje prema ženama neprihvatljivo ponašanje.

Na pitanje da prokomentarišu konstataciju da je „žena sama kriva zato što doživljava nasilje“, većina je rekla da se ne slaže sa stavom da je žrtva kriva za nasilje. Ipak, nekolicina je navela i da nisu razumeli zašto one ostaju sa nasilnikom, ali da im je posle priča mnogo jasnija perspektiva žene koja živi u porodičnom nasilju i da mogu da shvate koliko je teško da se izađe iz nasilja. Nekoliko njih zaključilo je da im je priča koju su čuli od bivše žrtve nasilja pomogla da shvate dublje uzroke kako samog nasilja, tako i razloge zašto žrtva ostaje.

„U medijima svakog dana vidimo vesti o nasilju ali to je tamo negde, drugačije je kada nam neko direktno govori i iznosi svoj primer, onda pomislimo i da naša drugarica prolazi kroz neki vid nasilja, ali ne ume da ga prepozna ili ne želi da nam kaže, jer se plaši da će da joj se podsmevaju ili da je osuđuju.“ (učenica srednje škole, Zaječar)

„Postoje razne vrste nasilja i osoba koje su žrtve, u trenutku dešavanja često nije jasno da je to zapravo nasilje. Ako nekome nekad treba pomoć, treba da zna da ima kome da se obrati. Smatram da je ova radionica bila značajna, važna. Drago mi je što sam imala priliku da učestvujem.“ (učenica, Aleksinac)

Upitani da li bi stali na stranu osobe koja je diskriminisana, odnosno da li bi bili podrška žrtvama, čak 90,5% mladih izjasnilo se da bi stalo u odbranu žrtve diskriminacije.

„Već sam delila negativan stav prema nasilju. Verujem da nije lako javno pričati o ovakvoj intimnoj i senzitivnoj temi, ali smo veoma zahvalni što ste podelili sa nama svoju priču.“ (učenica, Sremski Karlovci)

„Žene su stvarno bile jako fine, koliko su nas njihove priče potresle, toliko su nas i naučile. Ovo je mnogo efikasnije nego bilo šta drugo, jer imamo primer koji je tu, mislim da na ovaj način mnogo ozbiljnije shvatamo temu o kojoj se priča.“ (učenica, Čajetina)

„Na drugom pitanju u anketi sam zaokružila „nisam promenila stav“, jer sam još od malena slušala o takvim pričama. Pomogla mi je da bolje razumem kako se žrtva oseća i bilo je veoma informativno.“ (učenica, Sremski Karlovci)

Čitateljke i čitaoci „živih knjiga“ na pitanje „Da li osećaš da bolje razumeš temu nasilja prema ženama i devojkama nakon ŽB?“ u čak 86,5% slučajeva odgovorili su potvrdno, odnosno, ocenili su da osećaju da bolje razumeju temu nasilja prema ženama i devojkama.

„Nažalost, pretrpela sam nasilje, ali sam shvatila i reagovala odmah. Ova priča je uticala na mene i pokazala mi šta se dešava, mislim da o ovoj temi treba da se priča.“ (učenica, Sremski Karlovci)

„Čula sam nešto novo danas, da nasilje ne treba da se trpi i da o tome treba više i otvorenije da se priča. Živa knjiga mi je danas dala podsticaj da više pažnje obratim na nasilje oko sebe, ali njena priča nije nimalo prijatna za slušanje.“ (učenica, Zaječar)

Pod sloganom „Ne ceni knjigu po koricama“, „Živa biblioteka“ odvija se po metodologiji direktne komunikacije „jedan na jedan“, a čitateljke/čitaoci „živih knjiga“ u prilici su da kroz slušanje autentične životne priče prepoznaju najčešće stereotipe koji dovode do iskrivljenih stavova, pa i diskriminacije.

Odvija se tako što u adekvatnom prostoru (učionica, biblioteka, školska sala, kulturni centar) čitateljke/čitaoci po naslovu biraju knjigu iz kataloga „Žive biblioteke“ koju žele

da pročitaju, a zatim je „pozajmljuju“ na ograničeno vreme. To praktično znači da vreme provode u (najčešće grupnom) čitanju „žive knjige“ uživo, nakon čega svojoj knjizi mogu da postavljaju pitanja. U ovom slučaju, knjige su osobe sa iskustvom diskriminacije, često marginalizovane ili na neki drugi način ugrožene.

U direktnom razgovoru sa njima, čitateljke i čitaoci lakše i brže razbijaju uobičajene predrasude i stereotipe o određenim grupama ljudi sa kojima ranije, vrlo često, nisu imali kontakt ili su o njima imali negativne stavove.

„Živu biblioteku“ u Srbiji podržava Poverenik za zaštitu ravnopravnosti u saradnji sa Kancelarijom Saveta Evrope u Beogradu, a projekat se realizuje uz podršku Poverenika za zaštitu ravnopravnosti i UNTF - Fonda Ujedinjenih nacija za zaustavljanje nasilja prema ženama.

ZAHVALNICA

Zahvaljujemo se UNTF Fondu Ujedinjenih nacija za zaustavljanje nasilja nad ženama sa sedištem u Njujorku koji je finansirao naš program od 2019. do 2022. godine, Evropskoj komisiji i Agenciji Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u Srbiji koje su kofinansirale aktivnosti sa medijima i Ambasadi Kanade u Republici Srbiji koja je kofinansirala preventivni program radionica sa devojkama u Kraljevu.

Zahvaljujemo se partnerskim organizacijama „Centru E8“ – za promociju metodologije „Program M“ i realizaciju radionica sa mladićima, „Imam ideju“ – za metodologiju i realizaciju Letnjeg kampa za mlade, „Ženskom centru“ iz Užica za podršku u prikupljanju podataka za evaluaciju i organizaciju završne konferencije.

U delu kampanje sa učešćem medija projektu su doprinele novinarka i novinari iz sledećih medija (po azbučnom redu): Blic, Bujanovačke, Espresso portal, Informer, Kossev portal, Kurir, Luftika, Mondo, Narodne novine, Novosti, Objektiv, PP Media Prijepolje, Radio Kontakt Plus, Republika, RTS, RTV Melos, Srbija Danas, Tanjug, Telegraf portal, TV Info Puls, TV Kodal Bosilegrad, TV Priboj.

U delu kampanje sa omladinskim i ženskim organizacijama projektu su doprinele sledeće NVO (po azbučnom redu): „Viktimološko društvo“ Beograd, „Dečiji centar“ Zaječar, „Žene za mir“ Leskovac, „Ženska alternativa“ Sombor, „Zlatiborski krug“ Čajetina, „Imam ideju“ Kraljevo, „Impuls“ Tutin, „SOS ženski centar“ Novi Sad, Udruženje Romkinja „Nada“ Aleksinac, „Forum žena“ Prijepolje.

U delu kampanje i aktivnosti Žive biblioteke i Omladinskih javnih akcija projektu su doprinele sledeće organizacije i škole (po azbučnom redu): Gradska opština Vračar u Beogradu u saradnji sa Viktimološkim društvom, Gimnazija u Boru, Gimnazija u Zaječaru i Ekonomsko-trgovinska škola u Zaječaru u saradnji sa Dečijim centrom, Dom kulture i Tehnička škola u Aleksincu u saradnji sa Udruženjem Romkinja „Nada“, Dom kulture u Čajetini u saradnji sa Zlatiborskim krugom, Ekonomska škola i Gimnazija u Somboru u saradnji sa Ženskom alternativom, Karlovačka gimnazija u Sremskim Karlovcima u saradnji sa SOS ženskim centrom, OŠ „Rifat Burdžević Tršo“- Tutin u saradnji sa Impulsom, Poljoprivredno-hemijska škola „Dr Đorđe Radić“ – Kraljevo u saradnji sa Imam ideju.

Zahvaljujemo se svim devojkama i mladićima na učešću, motivaciji i deljenju svojih iskustava.

Zahvaljujemo se Povereniku za zaštitu ravnopravnosti za promociju metodologije „Ne ceni knjigu po koricama - Živa biblioteka u Srbiji“.

Zahvaljujemo se svim „živim knjigama“ koje su tokom Žive biblioteke podelile svoje životno iskustvo.

Fenomen

Moć promene i moć prevencije rodno zasnovanog nasilja u Srbiji

Fenomena, 2022.

Autorke publikacije:

Marija Petronijević, Programska koordinatorka

Aneta Dukić, Menadžerka aktivnosti

Ana Manojlović, novinarka (RTS) i mentorka u delu aktivnosti sa medijima

Nikola Trajković, omladinski aktivista i saradnik u delu aktivnosti sa mladima

Marijana Stevanović, novinarka (TV Prva) i živa knjiga

Autorke fotografija:

Bojana Minović, fotografkinja

Milica Raković, studentkinja i asistentkinja u Udruženju Fenomena

Marija Petronijević, programska koordinatorka

Srdan Lužajčić, fotograf

Aneta Dukić, menadžerka aktivnosti

Dizajn vizuelnog identiteta kampanje:

Jelena Šušnjar, grafička dizajnerka

Dizajn i prelom publikacije:

Dejan Ćirović, grafički dizajner

Godina izdanja: 2022.

Tiraž: 250 primeraka

Moć promene i moć prevencije rodno zasnovanog nasilja u Srbiji

Fenomena, 2022.

Projekat "Moć promene i moć prevencije rodno zasnovanog nasilja u Srbiji" sprovodi Udruženje Fenomena sa partnerima u vidu kampanje za promenu stavova i ponašanja u cilju prevencije nasilja nad ženama i devojicama. Projekat od 2019. do 2022. godine podržava UN Trust Fund to End Violence against Women.

Publikacija je proizvedena sredstvima fonda Ujedinjenih nacija - UN Trust Fund to End Violence against Women - međutim, sadržaj publikacije ne predstavlja nužno i stavove Ujedinjenih nacija.